

4-1-2022

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ – ΠΟΛΙΤΙΚΑ (Θ1.3 – 2.1,
1337a33-b11)**

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. Νῦν γάρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. Οὐ γάρ ταῦτά πάντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν· πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἥθος· ἐκ τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδέν· πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γάρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινες)· περὶ τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γάρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς). Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, καὶ ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσῃ τὸν μετέχοντα μὴ βάναισον. Βάναισον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς

χρήσεις καί τας πράξεις τας τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τό σῶμα τῶν ἐλευθέρων ἢ τήν διάνοιαν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1. Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν σωστά το περιεχόμενο και ποιες λάθος; Στις λανθασμένες φράσεις να γράψετε τις σωστές.

- **α)** Προαιρετικά η πολιτεία θα πρέπει να επιληφθεί του εκπαιδευτικού συστήματος.
- **β)** Ο νομοθέτης θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή μόνο στο χαρακτήρα της παιδείας.
- **γ)** Την εποχή του Αριστοτέλη υπήρχαν διαφορετικές απόψεις ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
- **δ)** Όλοι πίστευαν ότι οι νέοι θα πρέπει να μαθαίνουν τα ίδια όσον αφορά την κατάκτηση της αρετής.
- **ε)** Δεν είχαν όλοι την ίδια γνώμη ότι οι νέοι πρέπει να μαθαίνουν τα ίδια για να πετύχουν τον καλύτερο δυνατό τρόπο ζωής.
- **στ)** «ἐμποδῶν παιδεία»: είναι φανερό ότι η παιδεία πρέπει να προσφέρει αυτά που είναι χρήσιμα για τη ζωή.
- **ζ)** Υπάρχει απόλυτη συμφωνία γι' αυτά που οδηγούν στην αρετή, καθόσον όλοι έχουν την ίδια ιδέα για την αρετή που τιμούν.
- **η)** Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη από τα χρήσιμα πράγματα πρέπει τα παιδιά να μαθαίνουν αυτά που είναι πρώτης πρακτικής ανάγκης.

- **θ)** Από τα χρήσιμα πράγματα τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν όσα δεν κάνουν αυτόν που τα μαθαίνει τιποτένιο.
- **ι)** Το σώμα και το μυαλό των ελεύθερων ανθρώπων γίνονται άχρηστα από τις τέχνες.

Μονάδες 10

B1. «ἔκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας..... καί πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς»: Ποιους προβληματισμούς εκφράζει στο συγκεκριμένο χωρίο ο Αριστοτέλης σχετικά με το περιεχόμενο και τους στόχους της παιδείας της εποχής του καθώς και με την προσέγγιση της αρετής;»

Μονάδες 10

B2. Πώς δικαιολογείται το γεγονός ότι σε ένα έργο πολιτικής θεωρίας, όπως τα «Πολιτικά», ο Αριστοτέλης πραγματεύεται θέματα παιδείας και εκπαίδευσης;

Μονάδες 10

B3. Επιλέξτε τη σωστή απάντηση:

- 1.** Ο Αριστοτέλης έφτασε για δεύτερη φορά στην Αθήνα το: **α)** 384 π.Χ., **β)** 335 π. Χ., **γ)** 343 π.Χ., **δ)** 367π.Χ.
- 2.** «ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων» είπε: **α)** ο Αριστοτέλης, **β)** ο Δημόκριτος, **γ)** ο Ηράκλειτος, **δ)** ο Πρωταγόρας.
- 3.** Ο Αριστοτέλης: **α)** δεν άσκησε κριτική στον Ξενοκράτη, **β)** δεν πίστευε στην αλήθεια, **γ)** χρησιμοποίησε στη διδασκαλία του τα Ομηρικά έπη, **δ)** πέθανε στη Χαλκιδική.

4.Ο Αριστοτέλης: α) ίδρυσε τον Περίπατον. β) έγραψε έναν Ολυμπιόνικο προς τιμήν του φίλου του Ερμία. γ) δίδαξε στο Λύκειο. δ) χρησιμοποιούσε στη διδασκαλία του τα έργα του Ησιόδου.

5.Ο Αριστοτέλης έγραψε : α) 168 Πολιτείες, β) Πριν τα Ηθικά, γ) Περί ζώων αφηγήματα, δ) Μετά τα φυσικά.

Μονάδες 10

B4. α) Να βρείτε στο παραπάνω διδαγμένο κείμενο μία ετυμολογικά συγγενή λέξη, απλή ή σύνθετη, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:

λήθαργος, λήμμα, συμμαθητής, συνηθίζω, ξιφασκία, ανάταση, αντίτιμο, διένεξη, εξαίρεση, συνεκτικός.

β) Να δώσετε ένα ομόρριζο επίθετο και ένα ουσιαστικό της νέας ελληνικής για καθέναν από τους τύπους:

βίον, διάνοιαν, πρέπει, έμποδών, ταραχώδης.

Μονάδες 10

B5. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Να συγκρίνετε τις θέσεις που διατυπώνει ο Αριστοτέλης, στο απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου, σχετικά με το χαρακτήρα και τους στόχους της παιδείας με το εκπαιδευτικό σύστημα της αρχαίας Αθήνας, όπως αυτό αποκαλύπτεται στο απόσπασμα από τον «Πρωταγόρα» του Πλάτωνα:

«Στην πραγματικότητα, αρχίζουν από την παιδική ηλικία να διδάσκουν και να νοθετούν, συνεχίζοντας για όλη τη ζωή. Αμέσως μόλις αρχίσει να καταλαβαίνει ένα παιδί τι του λένε, και η παραμύνα

του και η μητέρα του και ο παιδαγωγός του και ο ίδιος ο πατέρας του αγωνίζονται γι' αυτό το πράγμα, για το πώς δηλαδή θα βελτιωθεί το αγόρι, διδάσκοντάς το για κάθε του πράξη και για κάθε του λόγο και εξηγώντας του ότι αυτό είναι δίκαιο και το άλλο άδικο, και ότι αυτό είναι καλό και το άλλο αισχρό, και αυτό όσιο και εκείνο ανόσιο, και ότι αυτά πρέπει να τα κάνεις και αυτά να μην τα κάνεις. Κι όταν ακούει με τη θέλησή του, πάει καλά. Εάν όμως δεν υπακούει, τότε, με τις απειλές και τα χτυπήματα το «ισιώνουν», σαν δέντρο που λυγίζει και γέρνει. Κι ύστερα, όταν το στέλνουν στους δασκάλους, δίνουν εντολή να επιμεληθεί ο δάσκαλος περισσότερο την *εύκοσμία* των παιδιών, παρά τα γράμματα και τη μουσική. Και οι δάσκαλοι άλλωστε γι' αυτό φροντίζουν κυρίως. Και μόλις τα αγόρια μάθουν τα γράμματα και είναι σε θέση στο εξής να καταλάβουν ένα γραπτό κείμενο, όπως μέχρι τώρα καταλάβαιναν τον προφορικό λόγο, τα βάζουν, καθισμένα στα θρανία τους, να διαβάζουν δυνατά τα ποιήματα των μεγάλων ποιητών και τα αναγκάζουν να μάθουν απέξω αυτά τα έργα, στα οποία υπάρχουν πολλές συμβουλές, αλλά και αναλύσεις για τα πράγματα, και *ἔπαινοι* και *ἐγκώμια* για τους αρχαίους ήρωες, προκειμένου το αγόρι να θελήσει να τους μιμηθεί και να έχει διάθεση να γίνει παρόμοιος. [.....]»

Μονάδες 10

B. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ισοκράτης Αρεοπαγитικός 12-15

Εισαγωγή

Στον λόγο αυτό ο ρήτορας κάνει έκκληση προς τους συμπολίτες του για επιστροφή στις πατροπαράδοτες αρχές διακυβέρνησης της πόλης και εκθέτει τα θετικά του ορθού πολιτεύματος.

[12] ἀπάσης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑποπεσοῦσης καὶ μετὰ τὴν Κόνωνος ναυμαχίαν καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν, οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κατασχεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφησάμεθα καὶ διελύσαμεν αὐτάς. πολιτείαν γὰρ τὴν ὀρθῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησομένην οὗτ' ἔχομεν οὔτε καλῶς ζητοῦμεν.

[13] καίτοι τὰς εὐπραγίας ἅπαντες ἴσμεν καὶ παραγιγνομένας καὶ παραμενούσας οὐ τοῖς τὰτείχη κάλλιστα καὶ μέγιστα περιβεβλημένοις, οὐδὲ τοῖς μετὰ πλείστων ἀνθρώπων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον συνηθροισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν πόλιν διοικοῦσιν. [14] ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἕτερον ἢ πολιτεία, τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ βουλευομένη περὶ ἀπάντων, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα. ταύτη καὶ τοὺς νόμους καὶ τοὺς ρήτορας καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστιν ὁμοιοῦσθαι καὶ πράττειν οὕτως ἐκάστους οἷαν περ ἂν ταύτην

ἔχωσιν. [15] ἥς ἡμεῖς διεφθαρμένης οὐδὲν φροντίζομεν, οὐδὲ σκοποῦμεν ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἐργαστηρίων καθίζοντες κατηγοροῦμεν τῶν καθεστώτων, καὶ λέγομεν ὡς οὐδέποτ' ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν, ἐν δὲ τοῖς πράγμασιν καὶ ταῖς διανοαῖς αἷς ἔχομεν μᾶλλον αὐτὴν ἀγαπῶμεν τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης.

Λεξιλόγιο

- **ὑποπίπτω ὑπὸ τινά** = υποκύπτω, περιέρχομαι στην εξουσία κάποιου
- **διασκαριφῶμαι** = περιφρονώ, παραμελῶ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφραστεί το απόσπασμα «**ἀπάσης γάρ τῆς Ἑλλάδος... ζητοῦμεν.**»

Μονάδες 10

2. Τι θεωρεῖ ο Ἰσοκράτης ὡς ψυχὴ τῆς πολιτείας καὶ γιὰ ποιο λόγο προσδίδει σ' αὐτὸ τόση δύναμη;

Μονάδες 10

3. Στὸ ἀπόσπασμα «**ἔστι γάρ ψυχὴ πόλεως ... ταύτην ἔχωσιν**»:

α) Να βρεῖτε τρία φωνηεντόληκτα ουσιαστικά γ' κλίσης καὶ νὰ μεταφερθοῦν στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ.

Μονάδες 3

β) Να βρείτε τρεις (3) αντωνυμίες (διαφορετικού είδους), να αναγνωριστεί το είδος τους και να γράψετε τα τρία γένη τους στην ονομαστική ενικού.

Μονάδες 3

γ) Στο απόσπασμα «ἀπάσης γάρ τῆς Ἑλλάδος ... ζητοῦμεν»: Να βρείτε δύο ρηματικούς τύπους που σχηματίζουν Αόριστο β' και να γράψετε το γ' πληθυντικό Οριστικής και το β' ενικό Προστακτικής του χρόνου αυτού στη φωνή που βρίσκονται.

Μονάδες 4

4. Στο απόσπασμα «ἀπάσης γάρ τῆς Ἑλλάδος ... ζητοῦμεν»:

α) Να εντοπίσετε δύο ομοιόπτωτους και δύο ετερόπτωτους προσδιορισμούς. Ποια είναι η συγκεκριμένη συντακτική θέση του καθενός από αυτούς και ποια λέξη προσδιορίζουν;

Μονάδες 4

β) Να εντοπίσετε τρεις διαφορετικούς τρόπους εκφοράς του χρόνου:

α) με επιρρηματική χρονική μετοχή, β) με εμπρόθετο προσδιορισμό, γ) με πλάγια πτώση.

Μονάδες 3

γ) ἔστι γὰρ ψυχὴ... τῆς ὑπὸ τῶν προγόνων καταλειφθείσης: Για να αιτιολογήσει ο ρήτορας την άποψή του σχετικά με το πολίτευμα διατυπώνει συγκρίσεις. Να εντοπίσετε δύο από αυτές στο απόσπασμα και να βρείτε τους όρους που συγκρίνονται.

Μονάδες 3

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Η ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ